

8.3.2.1./16/I/002

NACIONĀLA UN STARPTAUTISKA MĒROGA PASĀKUMU ĪSTENOŠANA IZGLĪTOJAMO TALANTU
ATTĪSTĪBAIVaļņu iela 2, Rīga, LV-1050, tālr. 67350966, e-pasts: info@832.visc.gov.lv**Latviešu valodas un literatūras 49. olimpiādes uzdevumi 8.–9. klasei
3. posms (valsts) 2023. gada 18. aprīlī****Labdien, jaunieši, 49. latviešu valodas un literatūras olimpiādē!****Olimpiāde veidota no divām daļām:**

1. daļā – jautājumi par kultūru, literatūru un valodu.
2. daļā – pārspriedums.

Pirms veic uzdevumus, rūpīgi iepazīsties ar uzdevumu nosacījumiem! Atbildēs, kurās jāieraksta teksts, ievēro pareizrakstību! Atbildēs, kur tas nepieciešams, raksti autora vai citas personības pilnu vārdu un uzvārdu!

Vēlam veiksmi un radošus panākumus!

KODS	
-------------	--

1. DAĻA (68 punkti)**2022. gada kultūras aktualitātes Latvijā (8 punkti)**

1. Luīzes Pastores stāsts jau drīz pēc iznākšanas ticis pamanīts un novērtēts. Apvelc, kuras divas literatūras balvas saņēmis Luīzes Pastores stāsts „Laimas bērni”. (2 p.)

1. LaLiGaBa balva nominācijā „Bērniem”
2. Starptautiskā Boloņas bērnu grāmatu tirgus balva „Jaunie apvāršņi”
3. Jāņa Baltvilka balva
4. „Boņuks”

2. 2021. gada Eiropas Savienības Literatūras balvas ieguvēja Laura Vinogradova jaunākos lasītājus 2022. gadā iepriecināja ar stāstu „_____”, par kuru literatūrkritikā teikts: „Ar smilgu rakstīts stāsts.” (1 p.)

3. Nacionālā kino balvu *Lielais Kristaps* par mūža ieguldījumu filmu mākslā pasniedza kinodramaturgam _____, skatītājiem labi zināmas tādas viņa

kinofilmas kā „Emīla nedarbi”, „Saulesvece”, „Ziemassvētku jampadracis”, „Ūdensbumba resnajam runcim”. (1 p.)

4. Latvijas sabiedrisko mediju gada balvu kultūrā „Kilograms kultūras 2022” kategorijā „Starts” ieguva Rīgas Doma kora skolas mūziklu nodaļas audzēkņi par Kārļa Lāča mūzikla „_____” iestudējumu. (1 p.)

5. Kopš 1967. gada daudzās pasaules valstīs 2. aprīlī, Hansa Kristiana Andersena dzimšanas dienā, tiek atzīmēta _____. Jubilejas tika atzīmētas ne tikai bērnu grāmatu autoriem, bet arī pašām grāmatām, un savu 80. jubileju varēja svinēt Antuāna de Sent-Ekziperī „Mazais princis”. (1 p.)

6. 125. gadskārta pērnā gada decembrī tika atzīmēta spilgtai latviešu esejistei _____, viņas uzrakstītie „Desmit garīgās higiēnas baušļi” ir aktuāli arī 21. gadsimta cilvēkam. (1 p.)

7. Vārds „_____” Rīgas Latviešu biedrības Latviešu valodas attīstības kopas un Latvijas Rakstnieku savienības organizētajā aptaujā tika atzīts par 2022. gada vārdu. (1 p.)

Latviešu valodas jautājumi (35 punkti)

8. Izlasi Luīzes Pastores stāsta „Laimes bērni” fragmentu un veic uzdevumus!

...kad visi saskrēja skatīties

Ziņa par Laimes solīto sensāciju kā spilgts, ķērcošs papagailis bija apskrējusi visu pasauli. Mēs ieradāmies pēcpusdienā. Elpu aizzurējuši, sēdējām desmit laivās un nevarējām ne acu atraut no skata, kas pavērās augstu virs apkārtējās ainavas. Velna kalns pēc lietus saulē kūpēja, un šķita, ka tas kā zeltītas miglas mākulis viegliņām lidinātos virs kokiem, nevis jau 500 miljonus gadu stāvētu te savā cilvēkiem nesasniedzamajā varenībā.

Tas bija tik mirdzošs un skaists, ka gribējās to tūlīt iekarot un padarīt par savu, gluži kā sapņotāji pilnmēness naktīs cer iegūt gabaliņu sudrabetā Mēness. Cik skaista no turienes pavērtos pasaule!

Un ja nu Velna kalns patiešām ir no tīra zelta?

– Welcome! – kāda smalcīga balss mūs atsauc atpakaļ uz zemes, desmit indiāņu laivās kurīrās Karao upē.

Bijām piestājuši pie tumši aizaugušas, košām orhidejām ziedošas salas. Vienā pusē tai slējās Velna kalns, otrā - Wei tepui jeb Saules kalns, kas līdzinājās ragainam briesmonim, jo tā virsotne vidū bija pāršķelta pušu. Salas krastā smiltīs mīņājās kāda meitene. Viņa bažīgi paraudzījās uz Velna kalna virsotni, kas izskatījās skaistāka kā jebkad.

– Zelta likums numur VIENS, – meitene mums pēkšņi pavēstīja. – Viss, kas ir skaists, ir bīstams.

Mēs pārsteigumā nedaudz satrūkāmies, un mūsu laivas sazvērojās.

– Džungļos ir tā, – viņa paskaidroja, – viss, kas ir jauks un nekaitīgs, maskējas, saplūstot ar apkārtējo ainavu. Bet viss, kas ir spilgts un koši izkrāsojis, izrādās vai nu indīgs, vai arī plēsīgs – pat puķes! Vai kalns... [..]

Kārtīgi nopētīju meiteni. Deviņus, varbūt desmit gadus veca, tieviņa un bāla kā porcelāna vāzīte, saģērbta stīvā purpurkrāsas kleitā, ar rātņu matu sasuku un baltu orhidejas ziedu aiz auss. Izskatījās pēc turīgu ļaužu atvases, tikai visam pa virsu viņai bija uzģērbts drausmīga paskata lietusmētelis.

– Un kā tevi godāt?

– Krītiņš.

Es izbrīnījos. Bagātnieku bērni parasti pieklājīgi nosauc savu vārdu, nevis iesauku.

– Laipni lūgta Orhideju salā, Līse Stokholma, – meitene man svinīgi sacīja un norādīja uz necilu, sašķiebtu zīmi krūmos. Izbalējušais uzraksts trijās valodās vēstīja: „Esta es la tierra de Laime. This is the land of Laime. Šī ir Laimes zeme.”

8.1. Izskaidro tekstā pasvītrotu vārdu nozīmi! (3+1 p.)

sensācija – _____

atvase – _____

iesauka – _____

8.2. Atrodi tekstā un izraksti piedāvātajiem vārdiem sinonīmus pamatformā! (4 p.)

kļūt redzamam – _____

negaidīti – _____

izbrīns – _____

dēvēt – _____

8.3. Izraksti no teksta 2 antonīmu pārus! (2 p.)

1. _____ un _____

2. _____ un _____

8.4. Izskaidro doto frazeoloģismu! Izvēlies no saraksta to frazeoloģismu, kuram ir pretēja nozīme, un iesaisti to saliktā sakārtotā teikumā! (3+1 p.)

Ne acu atraut – _____

Izlaist no acīm; meklēt ar acīm; izskatīt acis no pieres; acis noreibst; ar platām acīm

8.5. Izskaidro tekstā izcelto vārdu, iesaisti to vienkāršā paplašinātā teikumā, lai atklātos cita šī vārda nozīme! (3+1 p.)

Mākulis – _____

8.6. Piedāvā divu citu vārdšķiru vārdus ar tādu pašu sakni! (2 p.)

izskatīties

1. _____

2. _____

8.7. Sadali piedāvātos vārdus sastāvdaļās! (2 p.)

Vārds	Priedēklis	Sakne	Piedēklis	Galotne
Aizaugušas				
Briesmonim				

8.8. Izraksti no teksta nosacījumam atbilstošu piemēru tabulā! (4 p.)

Nosacījums	Piemērs
Salīdzinājums	
Deminutīvs	
Divdabja teiciens	
Retorisks jautājuma teikums	

8.9. Nosaki teikumā pasvītrotu vārdu vārdšķiras! (5 p.)

Velna kalns pēc lietus saulē kūpēja, un šķita, ka tas kā zeltītas miglas mākulis viegliņām lidinātos virs kokiem, nevis jau 500 miljonus gadu stāvētu te savā cilvēkiem nesasniedzamajā varenībā.

Vārds teikumā	Vārdšķira
kā	
viegliņām	
nevis	
nesasniedzamajā	
varenībā	

8.10. Izskaidro numurēto pieturzīmju lietojumu teikumā! (4 p.)

– Džungļos ir tā, – viņa paskaidroja, – viss, kas ir jauks un nekaitīgs,¹ maskējas,² saplūstot ar apkārtējo ainavu. Bet viss, kas ir spilgts un koši izkrāsojies, izrādās vai nu indīgs,³ vai arī plēsīgs – pat puķes!⁴

Pieturzīmes numurs	Skaidrojums
1.	
2.	
3.	
4.	

KODS	
------	--

Jautājumi par dzejoļu krājumu „Netikumīgie” (dzejnieki – Marija Luīze Meļķe, Kirils Vilhelms Ēcis, Raimonds Ķirķis, Agnese Krivade, Kārlis Vērdiņš) un Luīzes Pastores stāstu „Laiques bērni” (25 punkti)

9. Nosauc dzejoļu krājuma „Netikumīgie” dzejoļu fragmentos izcelto pusaudža rakstura īpašību, vienā teikumā uzraksti pamatojumu! (8+1 p.)

1. [...] Bet es reizēm ļoti gribētu,
Lai mani kāds samīļo, Labāk pasaki, ko
man darīt ar to, ka es reizēm gribu ar kādu
parunāties, bet, līdzko es runāju pa īstam,
ko es domāju un kā es jūtos, viņi bēg no
mani prom. Labāk pasaki, kā man pēc tam
nejusties nožēlojamai. Redzi? Tu nevari. Ja
kādreiz izdomāsi, uzraksti man – varbūt es
būšu tik ilgi izturējusi.

Rakstura īpašība: _____

Pamatojums _____

2. paņemt šo dzīvi ručkā
lai nosmird sadegušais tosols
lai gaiss pašķir aleju karstajai pierai
kā miesa pašķiras nazim
ja nevar nosisties
nebūs ko atcerēties
ja nebūs ko atcerēties
nebūs ko gaidīt no nākotnes

Rakstura īpašība: _____

NACIONĀLAIS
ATTĪSTĪBAS
PLĀNS 2020

EIROPAS SAVIENĪBA
Eiropas Sociālais
fonds

IEGULDĪJUMS TAVĀ NĀKOTNĒ

atbilst
izcilībai

Pamatojums _____

3. man ir vienalga par tiem komentāriem
viena ideja kas man aizķērās
ir ka tu vari palīdzēt citiem bet
ir jāatceras ka tu pats
esi svarīgs
un tev
ir par sevi jāparūpējas

Rakstura īpašība: _____

Pamatojums _____

4. rīt sāksim visu no jauna
tu dzirdēsi
viens
divi
trīs
un uz trīs
tu iziesi uz lievenīša tērpies rīta svārkos
un teiksi
sveika diena es tevi pieņemu tādu kāda tu esi

Rakstura īpašība: _____

Pamatojums _____

10. Kā iepriekšējā uzdevuma 1. piemēra rindas sasaucas ar Luīzes Pastores 10. zelta likuma piezīmi: „P.S. Un atceries – lai cik varens piedzīvojumu meklētājs tu būtu, tev tik un tā beigās ir nepieciešams apskāviens.” (1+1 p.)

11. Nosauc divas jauniešu valodas īpatnības, kuras vērojamas šajos dzejoļu piemēros. (2+1 p.)

sežu 204 kabinetā

Plz atsuti pareizas atbilds dievs

[..] vari neko nepildīt no tā ko tev rakstīju

tikai plz apskaties manas ziņas

un profilu arī

plz vnk apskaties manas ziņas dies

[..] Iespējams, es vienkārši pārāk daudz

domāju. Beigu galā: par ko nevar runāt, par to jāpačato.

1. _____

2. _____

12. Izlasi dzejoli un atbilde uz jautājumiem!

mēs stāstīsim jums par jaunību

jums mazliet būs jāpaciešas

mēs zinām kā pumpurs ik gadu plaukst

un kas viņam galvā kniešas

mēs stāstīsim jums kā latvji

brauc jūrā ar baltām burām
to īso brīdi var paklausīties
un neskriet no klases čurāt

mēs stāstīsim jums par Kronvaldu
kam rūpēja valoda sava
un rādīsim bildes kā Auseklis
staigā pa ziedošām pļavām

mēs stāstīsim par mums pašiem
mēs zinām tik daudz ko jauku
tikai izbeidziet glaudīt mobilos
un lūrēt pa logu laukā

12.1. Izvēlies vienu no dzejolī minētajām kultūras personībām un pamato ar vienu nozīmīgu faktu šīs personības ieguldījumu Latvijas kultūrvēsturē! (1+1 p.)

12.2. Kā dzejolī izmantotais vārds „pumpurs” raksturo dzejoļu krājuma „Netikumīgie” adresātu? Uzraksti atbildi vienā teikumā! (1+1 p.)

13. Izlasi piedāvātos Luīzes Pastores stāsta „Laimes bērni” nodaļu kopsavilkumus un sakārto tos atbilstoši notikumu secībai! (3 p.)

Nodaļas kopsavilkums	Numurs pēc kārtas
Krītiņš kopā ar pārējiem bērniem izmanto Šampanieša ūdenskritumu, lai jautri izpeldētos, līdz otrā upes krastā ierauga dīvaina paskata radības – ne īsti ķirzakas, ne dinozauri.	

Kad Līse sajūt drudzi un vēlas doties atpakaļ, Krītiņš paziņo, ka kuriaru viņai nedos un vienīgā iespēja izkļūt no džungļiem ir mesties peldus upē, kura ir pilna ar piraijām.	
Krītiņš uzzina, ka Brālītis tomēr runā.	
Krītiņš, Līse, Brālītis un indiāņu bērni pārvar dzīvībai bīstamās Pērtiķu krāces, bet ir spiesti slēpties no agresīvajiem pērtiķiem, no kuriem viņus izglābj pēkšņais negaiss.	
Krītiņam izdodas aizvilināt vienacaino anakondu, iesviežot tai rīklē sauju akmentiņu, kas atradās viņas mēteļa kabatā.	
Ripinoties Eindzela lidmašīnā „Flamingo”, Velna kalna pilsētā Krītiņš kopā ar pavadoņiem ierauga dažādas neparasta lieluma un paskata būtnes.	
Krītiņš prāto, cik jauki būtu pārcelties uz pilsētu, kur būtu pašiem savs dzīvoklis, televizors un varētu turēt kaķīti, kuru neapēdīs kāda puma.	
Tikai tad, kad jāizvēlas starp zeltu un dzīvību, Krītiņš uzzina, ka visu zeltu iepriekšējā naktī piesavinājusies Līse, taču arī Līsei tomēr nākas atdot Terijam visu līdz pēdējam zelta gabaliņam.	
Virs Krītiņa galvas augstu gaisā karājas kājas, kas tērptas 47 izmēra pārgājiena zābakos.	
Sarunā ar Līsi Stokholmu Krītiņš, iepazīstinot ar pirmajiem zelta likumiem, nejauši piemin arī salā esošos dimantus.	1.

14. Pasvītro Luīzes Pastores katrā teksta piemērā vienu tēlainās izteiksmes līdzekli, nosaki to!
(4 p.)

Piemērs	Tēlainās izteiksmes līdzeklis
Velna kalns pastūma malā lietus mākoņus un izrieza krūtis pretī rīta saulei.	
Velna kalns iekrāsojās medainā, kārdinoši zeltainā krāsā kā zieds, kas pievilina kukaiņus.	
Krītiņš klusēja un vēroja savu domu debesis. Tās bija augstas, neizsniedzamas un, jo dziļāk tajās skatījās, jo plašākas un bezdibenīgākas.	
Galva turpināja sāpēt, domas vēl joprojām slīka un noslāpa biežajā gaisā.	

